

Ida-Viru õiglase ülemineku kava elluviimine

**Plaanid ja tegelikkus, õppetunnid
ning vajalikud muudatused.**

Jõhvi
20/02/2024

Ivan Sergejev
Rahandusministeerium

Planeet ei vaja päästmist

Lihtsalt inimene ei pruugi muutaval planeedil ellu jääda. Soojenemist põhjustavad eelkõige fossiilkütuste põletamise tagajärjel planeedi aineringetesse lisanduvad kasvuhoonegaasid. Et jõulisi muutusi vältida, oleme globaalselt kokku leppinud, et peame fossiilkütustest loobuma.

Üleminek on ebaühtlane

Kliimaneutraalsusele üleminek nõuab suuri pingutusi kõigilt, kuid mõned piirkonnad on selles protsessis haavatavamad.

- + Eestis on selliseks piirkonnaks Ida-Virumaa, kus asub Eesti suurim saastaja — põlevkivisektor. Seega, üleminek kliimaneutraalsusele hakkab avaldama — ja avaldab juba praegu — **suurimat mõju** just Ida-Virumaale.
- + See mõju lisandub regioonis juba praegu esinevatele **väljakutsetele** (madalad palgad, töötus, vähenev ja vananev elanikkond, jm).

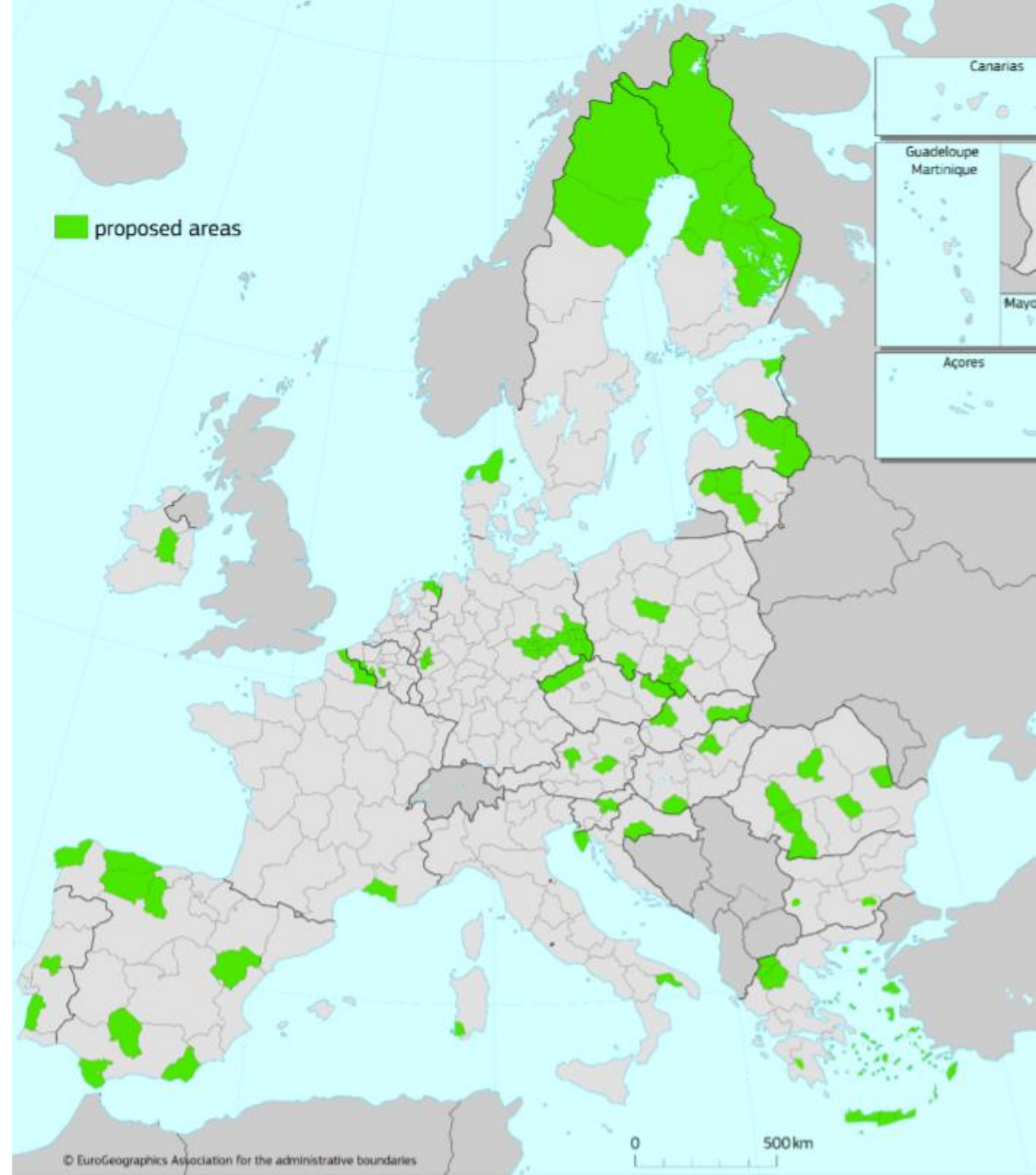
Õiglase ülemineku fond

2020. a EL poolt loodud fondi eesmärk:

„toetada majandust, tööhõivet, inimesi ja keskkonda nendes piirkondades, mida ootavad eesolulised sotsiaal-majanduslikud väljakutsed seoses Euroopa Liidu 2030 energia- ja kliimaeesmärkide ja 2050 kliimaneutraalsuse saavutamisega.”

Sihtpiirkonnaks Eestis on põlevkivitööstuse tõttu Ida-Virumaa. ÕÜF maht on **~340 mln eurot + TA**.

Fond on osa laiemast „õiglase ülemineku mehhanismist”, mis koosneb **kolmest sambast**: õiglase ülemineku fond (ÕÜF), laenuinstrument InvestEU all ning avaliku sektori laenu- ja toetusskeem.

ÕÜF'i põhilised reeglid

- + Sihtpiirkonna **majanduse mitmekesistamine ning uute töökohtade loomine** läbi tootlike investeeringute toetamise, investeeringute teadusarendusse ja innovatsiooni, inkubatsiooni ja täiendavate nõustamisteenuste pakkumise, jne.
- + Töötajate **oskuste täiendamine ja ümberõpe**.
- + **Lisaks**, võimalik on toetada teatud tegevusi hariduse ja sotsiaalse kaasatuse valdkonnas ning investeeringuid horisontaalsetes teemades: digitaliseerimine, taastuvenergia, energiatõhusus, ringmajandus, saastunud alade puhastamine, jne.
- + **Fookuses on VKEd**. Suurettevõtete toetamine ja KHG heite vähendamine ettevõtetes on toetatavad, kui need on vajalikud ÕÜ kava rakendamiseks. Vajalik on eraldi põhjendus.
- + **Välistused:**
 - + *fossiilkütustega seotud tegevused (tootmine, töötlemine, ladustamine, levitamine, põletamine);*
 - + *tuumajaamadega seotud investeeringud;*
 - + *raskustes ettevõtete toetamine (v.a kui riigiabi reeglid seda lubavad);*
 - + *tubakatööstuse toetamine.*

Arengu- vajadused

Konsultatsioonide tulemusena selgitasime välja kolm suuremat Ida-Virumaa arenguvajadust:

1. Ida-Viru **majanduse ümberkorraldamine** eesmärgiga seda mitmekesistada ja luua uusi kõrge lisandväärtusega töökohti;
2. Üleminekuprotsessist mõjutatud **inimeste ja kogukondade toetamine**;
3. Kaevandamise ja põlevkivi töötlemisega seotud **keskkonnamõjude leevendamine**.

ÕÜF tegevussuunad

„Majandus ja tööjõud“

- 273 mln € (80%)

1. Ida-Viru ettevõtluse investeeringute toetus (sh tööstus) — 153 mln €
2. Ida-Viru ettevõtluse teadmus-mahukuse kasvatamise toetus — 50 mln €
3. Ettevõtluse mitmekesistamise tugiteenused ja -taristu — 25 mln €
4. Väikeettevõtluse toetus — 15 mln €
5. Töölt-tööle liikumise ning töötajate ümberprofileerimise toetused põlevkivisektori töötajatele — 5 mln €
6. Täiendkoolituse mahu suurendamine ning uute tasemeõppe õppekavade arendamine ja käivitamine kutse- ja kõrghariduses — 25 mln €

“Keskkond ja sotsiaalne kaasatus”

- 66,74 mln € (20%)

1. Kaugkütte lahti sidumine põlevkivist — 20 mln €
2. Põlevkivi kaevandamise ja töötlemisega seotud keskkonnaprobleemide lahendamine ja tervisekahjude vähendamine — 10 mln €
3. Ühiskondlikku muutust toetavate sotsiaal- ja terviseteenuste arendamine — 5 mln €
4. KOV investeeringud ÕÜF abikõlblikes valdkondades — 15 mln €
5. Piirkondlike algatuste toetus õiglaseks üleminekuks — 16,74 mln €

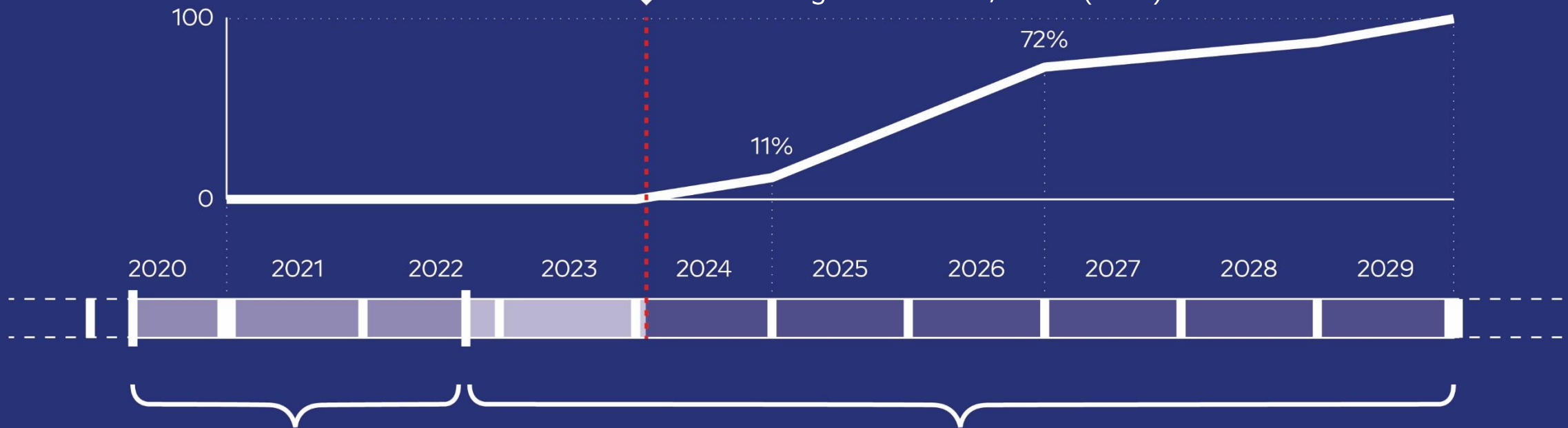
Meetmete ettevalmistamise seis

Meetme nimi	Vastutaja / maht (mln €)	Staatus
Tegevussuund 1: Majandus ja tööjõud	273 mln €	
○ Ida-Viru ettevõtluse investeeringute toetus	MKM / 153	jõustus 06.2022
○ Ida-Viru ettevõtluse teadusmahukuse kasvatamise toetus	MKM / 25	jõustus 06.2023
○ Ühiskonna ja majanduse vajadustele vastava TA-tegevuse võimekuse kasvatamine	HTM / 25	jõustus 07.2023
○ Ettevõtluse mitmekesistamise tugiteenused	MKM / 25	jõustus osaliselt 01.2024
○ Väikeettevõtluse toetus	MKM / 15	jõustus 06.2023
○ Tööleasumise toetamine ning täiend- ja ümberõppe toetamine	MKM / 5	jõustus 09.2023
○ Hariduse, ühiskonna ja tööturu seosed	HTM / 25	jõustus osaliselt 12.2023
Tegevussuund 2: Keskkond ja sotsiaalne kaasatus	67,3 mln €	
○ Kaugkütte lahtisidumine põlevkivist <i>(muudatus: Kiviõli kaugküte, korterelamute rek.)</i>	KLIIMA / 20	läheb muutmisele
○ Merekeskkonna ja vee kaitse ning kasutus	KLIIMA / 9,7	jõustus 11.2023
○ Eluslooduse kaitse ja kasutus		jõustus 01.2024
○ Ringmajanduse korraldamine		jõustus osaliselt 12.2023
○ Kemikaalide riskide hindamise partnerluse (PARC) tegevused ja biomonitoring	SOM / 0,8	jõustus 10.2023
○ Ühiskondlikku muutust toetavate sotsiaal- ja terviseteenuste arendamine	SOM / 5	jõustus 04.2023
○ KOV investeeringud	REM / 15	jõustus 10.2023
○ Piirkondlikud algatused	REM / 16,7	jõustus 10.2023

ÕÜF rakendamise ajakava

HETKESEIS: kasutusvalmis kokku: 311,95 mln eurot (92%);
kohustustega kaetud: 100,75 mln (30%).

KAVA KOOSTAMINE

RAKENDAMINE

▲
Ettevalmistamise
algus

▲
SF 21-27
eelarveperioodi
algus

▲
Kava
heakskiit

▲
Tähtaeg ÕÜF meetmete
rakendamiseks

▲
SF 21-27
eelarveperioodi
lõpp

Keerulised ajad...

Ida-Viru õiglase ülemineku kava koostamise ajast on maailm muutunud. Päris korralikult.

- + Venemaa agressioon **Ukraina** vastu muutis osa investoreid ettevaatlikuks Ida-Virumaa suhtes.
- + **Energiakriis** oli tõsine "stressitest" ja korralik segaduse allikas.
- + Kõrge **inflatsioon** ja **intressimäärad** on muutnud investeerimise kallimaks.
- + Üldine **majanduslik ebakindlus** sunnib VKE'sid ellujäämisrežiimile.
- + Kaasa ei aita ka ÖÜF'i kitsad **tähtajad**.

The
Economist

A festive wishlist for Congress

The real lesson of COP27

Bob Iger's encore

How African football is changing

NOVEMBER 26TH - DECEMBER 2ND 2022

FROZEN OUT

How the world is leaving Europe behind

Jõupingutused:

Kõik osapooled näevad vaeva, et ÕÜF Ida-Virumaal toimiks:

- + 2023. a lõpus jõustused leevendused MKM'i **ettevõtlusmeetmetes**, sh laiendati abikõlblike valdkondade loetelu, VKE meetmes toetusmäär VTA alusel tõusis 80%ni, jne.
- + **Kommunikatsioon piirkonnas on paranenud** (nt EIS on viinud läbi eraldi ÕÜF kampaaniat; ettevõtjatega suheldakse isiklikult, jne).
- + Meetme „**Kaugküte lahtisidumine põlevkivist**” vahendeid suunatakse ümber korterelamute energiatõhususe parandamiseks ja Kiviõli kaugküte lahtisidumiseks põlevkivist, kuna esialgsel kujul meede ei toiminud.
- + Alganud on **ÕÜ kava muutmine**.

Kokkuvõtteks:

ÕÜF on olnud rakendamisel veidi üle aasta, ning praeguseks:

- + **Üle 90% ÕÜF eelarvest** on kasutusvalmis, tegevused on alanud, voorud on lahti.
- + **Suurinvesteeringu meetme** „torus“ olevate projektide kogumaht on üle 300 mln eurot, kokku üle 800 uut töökohta; nendest on tänaseks rahastatud 6 projekti kogumahus ~133 mln eurot, kokku 420 uut töökohta.
- + Huvi **ÕÜF ettevõtlusmeetmete** vastu on al 2023. a detsembrist märgatavalt paranenud;
- + **ÕÜF võrgustik toimib** — osapooled panustavad aktiivselt ja suhtlevad omavahel.
- + Alustasime **ÕÜF kava ülevaatamist**, et ennetavalt maandada riske.

aitäh!

ivan.sergejev@fin.ee

Kaasrahanud
Euroopa Liit

Eesti
tuleviku heaks